

NORGES HØYESTERETT

Den 15. desember 2006 avsa Høyesterett dom i

HR-2006-02107-A, (sak nr. 2006/1135), sivil sak, anke,

A (advokat Terje Scavenius – til prøve)

mot

Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet (Regjeringsadvokaten
v/advokat Kaare Andreas Shetelig – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stang Lund**: Saken gjelder avslag på krav om godkjenning av fotballskade som yrkesskade etter folketrygdloven § 13-3. Hovedspørsmålet er forståelsen av begrepet ”arbeidsulykke” i § 13-3 annet ledd.
- (2) A inngikk 12. november 2001 kontrakt med Sportsklubben Brann om midlertidig tilsetting som profesjonell spiller i medhold av dagjeldende arbeidsmiljølov § 58A. Kontrakten bygde på den forutsetning at A i kontraktsperioden hadde fotball som hovedbeskjeftigelse.
- (3) I en NM kamp 12. juni 2002 ble A skadet ved at en motspiller taklet ham bakfra. Han fikk umiddelbart smerter og måtte forlate banen. Taklingen førte til en skiveutglidning i ryggen. Han har senere bare kunnet utføre begrenset trening.
- (4) A sendte 28. mars 2003 melding om yrkesskade og søkte om å få godkjent skaden som yrkesskade. Bergen Trygdekontor Sentrum avslo 5. mai 2003 å godkjenne hendelsen som yrkesskade.
- (5) A klagde 5. juni 2003 til Fylkestyrgdekontoret i Hordaland. Fylkestyrgdekontoret stadfestet 5. september 2003 trygdekontorets vedtak.

- (6) A krevde i brev 15. oktober 2003 til Bergen Trygdekontor Sentrum fornyet behandling. Fylkestyngdekontoret fastholdt 21. februar 2004 vedtaket og sendte saken til Trygderetten. Trygderetten, som var satt med fem medlemmer etter trygderettsloven § 7 tredje ledd, avsa 12. november 2004 kjennelse med slik slutning:

”1. Fylkestyngdekontorets vedtak av 5. september 2003 stadfestes.

2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.”

- (7) Trygderetten la til grunn at folketrygdloven § 13-3 annet ledd må forstås slik at skade påført under normal utøvelse av vanlige arbeidsoppgaver ikke omfattes av yrkesskadetrygden. Det å bli utsatt for, eller selv utføre, kontante, kraftfulle taklinger, også bakfra, måtte i utgangspunktet anses som en ordinær del av fotballspillet. Situasjonen med takling er ikke en uventet hending eller en usedvanlig belastning i arbeidet.

- (8) Ved stevning 25. april 2005 brakte A Trygderettens rettsanvendelse inn for Gulating lagmannsrett, som 31. mars 2006 avsa dom med slik domsslutning:

”1. Staten v/Rikstrygdeverket frifinnes.

2. Saksomkostninger for lagmannsretten tilkjennes ikke.”

- (9) Lagmannsretten fant at det måtte tas utgangspunkt i hva en spiller på dette nivå generelt bør forvente under deltakelse i spillet. Det må imidlertid være rom for at særlig stygge og ureglementerte taklinger, selv i ordinære spillsituasjoner, kan være så upåregnelige for den skadete at de oppfyller kravet til arbeidsulykke. Grensen for hva som skal anses for upåregnelig kan ikke avhenge av om fotballens regelverk er overtrådt. En ”stygg” takling bakfra av en spiller med ball under en vending på motpartens banehalvdel, kan imidlertid ikke anses som en usedvanlig eller uventet belastning for en profesjonell fotballspiller. Konkret fant lagmannsretten under tvil at skaden ikke kunne godkjennes som yrkesskade.

- (10) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens rettsanvendelse. Saken står i det vesentlige i samme stilling for Høyesterett som for Trygderetten og lagmannsretten.

- (11) A, gjør i hovedsak gjeldende:

- (12) Lagmannsretten har feilaktig forstått folketrygdloven § 13-3 annet ledd slik at skade påført under normal utøvelse av arbeid faller utenfor yrkesskadedekningen. Uttalelser i forarbeidene, viser at det ikke ”kreves at ulykkeshendelsen er uvanlig i det aktuelle arbeidsforholdet”, jf. NOU 1990: 20 side 575.

- (13) Første punktum gjelder en plutselig eller uventet ytre hendelse som skjer uavhengig av skadelidtes vilje. Retten må ta stilling til hva arbeidstaker måtte være forberedt på da skaden ble påført. Den kraftige taklingen i stor fart bakfra da den ankende part var i ferd med å gjøre en vending, kom helt uventet og på en måte som gjorde at A ikke rakk å avverge skaden.

- (14) Annet punktum utvider arbeidsulykke til også å omfatte hendinger hvor det ikke har skjedd noe markert ulykkesartet, men hvor ulykkesmomentet ligger i det usedvanlige i forhold til den daglige påkjenning. For slike skader viser praksis en utvikling i liberal

retning. Den ekstraordinære risiko for skader ved avvik fra normal arbeidsrutine er i seg selv et moment for å godkjenne skaden som yrkesskade. Taklingen bakfra ble utført med slik styrke at den gikk utover det sedvanlige i kamper mellom profesjonelle lag. Det ekstraordinære vises ved den alvorlige personskade som A ble påført.

- (15) Lagmannsretten synes feilaktig også å ha brakt inn skadens omfang i vurderingen av om hendelsen er en arbeidsulykke. Ved dette har lagmannsretten fjernet seg fra det prinsipielle utgangspunkt om at ingen arbeidstaker bør forvente å bli skadet i arbeid. Ved å tolke begrepet ”uventet” på en slik måte overføres en stor del av risikoen for skade til den enkelte arbeidstaker. Dette er ikke i samsvar med forarbeidene til lov om yrkesskadeforsikring, hvor det framgår at bortfall av erstatning på grunn av aksept av risikobetraktninger ikke har noen plass ved erstatning for yrkesskade og yrkessykdom, jf. Ot.prp. nr. 44 for 1988–89 side 65.
- (16) Det foreligger langvarig og nokså konsekvent praksis for å godkjenne personskader påført under lagidrett som yrkesskade. Før 12. november 2004 var registrert 56 saker, hvorav yrkesskade ble godkjent i 36 saker. Senere er registrert 10 saker hvorav yrkesskade ble godkjent i 5 saker. Det bestrides at praksis ble endret etter avgjørelsen i den sak som nå står til prøving for Høyesterett. Uansett krever slik endring signal fra lovgiver.
- (17) A har nedlagt slik påstand:
- ”1. Trygderettens kjennelse av 12. november 2004 i ankesak 04/01599 anses ugyldig.
 2. A tilkjennes sakens omkostninger for lagmannsretten.”
- (18) *Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet*, gjør i hovedsak gjeldende:
- (19) Lagmannsrettens dom er riktig i resultatet, og staten kan i det vesentlige slutte seg til begrunnelsen.
- (20) Sakens sentrale spørsmål er om taklingen av ankende part er å anse som en ”arbeidsulykke”, slik dette er definert i folketrygdloven § 13-3 annet ledd. Denne bestemmelses første punktum må ut fra langvarig og konsekvent praksis forstås slik at den ytre hendelse må være plutselig og uventet. Retten skal ta utgangspunkt i om taklingen ligger innenfor eller utenfor spillets normale gang og formål.
- (21) Etter statens syn skaper normal utøvelse av profesjon som fotballspiller i seg selv betydelig risiko for skade uten at noe ekstraordinært skjer. Ved vurderingen må man skille mellom spørsmålet om hendelsen er uventet eller ikke, og hva som er usedvanlig. Lagmannsrettens dom bygger ikke på betraktninger basert på aksept av risiko, slik ankende part anfører.
- (22) Staten slutter seg til lagmannsretten og Trygderetten i at taklingen av den ankende part ikke kan anses som en arbeidsulykke. Det kan ikke anses som en usedvanlig eller uventet belastning for en profesjonell fotballspiller å bli taklet bakfra når spilleren har ballen. Grensen for det usedvanlige eller uventede kan ikke avgjøres ut fra om fotballens eget regelverk er overtrådt. Det kan heller ikke være avgjørende hvordan dommeren reagerte eller unnlot å reagere i den konkrete situasjonen.

(23) Trygderettens og trygdemyndighetenes praksis underbygger at skaden ikke skyldes en arbeidsulykke.

(24) Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet har nedlagt slik påstand:

”Lagmannsrettens dom stadfestes.”

(25) *Jeg er kommet til at anken må tas til følge.*

(26) Innledningsvis bemerkes at partene er enige om at taklingen påførte den ankende part en personskade, og at skaden skjedde mens han var yrkesskadedekket. Spørsmålet er om skaden skyldes en arbeidsulykke.

(27) Folketrygdloven § 13-1 fastslår at formålet med folketrygdens yrkesskadedekning er å gi særfordeler utover folketrygdens ordinære stønadssystem. Den som rammes av en yrkesskade eller yrkessykdom som går inn under kapittel 13 om yrkesskadedekning, har rett til ytelser etter særskilte bestemmelser om blant annet pensjoner, sykepenger ved yrkesskade og en rekke andre ytelser, jf. § 13-2.

(28) Folketrygdloven gir imidlertid ikke rett til yrkesskadedekning for alle yrkesrelaterte skader og sykdommer. Slik dekning gis bare for personskade, sykdom eller dødsfall som skyldes en arbeidsulykke, jf. § 13-3 første ledd. Hva som anses som ”arbeidsulykke” følger av bestemmelsens annet ledd:

”Som arbeidsulykke regnes en plutselig eller uventet ytre hending som medlemmet har vært utsatt for i arbeidet. Som arbeidsulykke regnes også en konkret tidsbegrenset ytre hending som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid.”

(29) Bestemmelsen kom inn i folketrygdloven av 1997. Den skal svare til de kriterier som i praksis hadde vært anvendt i lang tid, jf. NOU 1990: 20 Forenklet folketrygdlov side 581 annen spalte og Ot.prp. nr. 29 for 1995–96 side 130 annen spalte. Lovhistorien og forarbeidene til lovene om ulykkestygd for industriarbeidere, senere lovgivning om yrkesskadedekning og overføring av denne til folketrygden er gjennomgått i Rt. 2005 side 1757, som jeg viser til. Av tidligere praksis fulgte at en arbeidsulykke først forelå når en hending var plutselig og uventet, jf. eksempelvis Rt. 1985 side 156 på side 162 og Rt. 1988 side 394 på side 397. Dommen i Rt. 2005 side 1757 bygger på at § 13-3 annet ledd må forstås på samme måte, jf. avsnitt 46.

(30) En rekke yrkesrelaterte skader er ikke omfattet av folketrygdens yrkesskadedekning. I Rikstrygdeverkets utredning fra 1956 om felles lov om yrkesskadetrygd er det gjort rede for forståelsen av de dagjeldende trygdlovers bestemmelser om erstatning for ”yrkesulykke” og foreslått en utvidelse av dekningen. Om dette uttales på side 28:

”Den någjeldende ordning kan enkelte ganger føre til lite rimelige resultater når forholdet er at den trygdede er kommet til skade eller blitt syk på grunn av en begivenhet som skyldes hans yrke, men som ikke kan anerkjennes som noen ulykke. Den beste ordning ville utvilsomt ha vært om enhver skade eller sykdom som skyldes vedkommendes yrke ga rett til stønad uten hensyn til om den skadevoldende begivenhet var en ”ulykke” eller ikke, og for den saks skyld uten hensyn til om det er inntruffet noen ”begivenhet”. ”

- (31) Departementet fremmet ikke Rikstrygdeverkets forslag om en utvidelse av ulykkesbegrepet, jf. Ot.prp. nr. 35 for 1958 om lov om yrkesskadetrygd side 24 annen spalte. Begrensningen av dekningen til bare å omfatte arbeidsulykke, skyldes lovgivers valg i 1958. Lovgiver har senere fastholdt at yrkesskadetrygden ikke skal dekke alle, men kun en nærmere angitt del av yrkesrelaterte skader.

- (32) I NOU 1976:16 om yrkesbetingede helseskader og folketrygden drøftes blant annet gjeldene regler om yrkesskade etter ulykke. Om begrepet "ulykke" uttales på side 78 annen spalte:

"Selve begrepet u l y k k e omfatter ikke enhver hendelse eller påkjenning som fører til skade. Gjennom praksis er det etterhvert fastslått visse grenser for ulykkesbegrepet.

Som hovedregel kan en slå fast at den skadde må ha vært utsatt for en ytre påkjenning eller belastning som ligger utenfor rammen av en ordinær arbeidsprestasjon. Den skadevoldende hendelse må skje uventet eller uforutsett og ha oppstått med en viss plutselighet. Det må med andre ord ha foreligget et ulykkesmoment."

- (33) NOU 1988: 6 om erstatning og forsikring ved yrkesskade viser til at "arbeidsulykke" er nærmere fastlagt gjennom en omfattende praksis. Utvalget sammenfattet rettstilstanden slik på side 36 første spalte:

"I praksis blir den markerte ulykkeshendelsen som at skadede har falt, glidd eller snublet tillagt vesentlig betydning. Dersom den skadevoldende hendelse fremtrer som uventet eller uforutsett med en viss plutselighet, blir skaden som derved voldes godkjent som yrkesskade uten hensyn til om man egentlig kan si at påkjenningen ligger utenfor arbeidets alminnelige ramme, f. eks. når en bygningsarbeider skader seg i forbindelse med at han glir på leire eller sne. Spørsmålet om påkjenningen eller belastningen ligger utenfor den alminnelige ramme, blir først og fremst aktuelt når det ikke har skjedd noe markert ulykkesartet, men hvor ulykkesmomentet ligger i det usedvanlige i forhold til den daglige påkjenning, f. eks. hvor en arbeidstaker må utføre et løft som er langt tyngre enn hva arbeidsforholdet normalt krever."

- (34) Den nærmere presisering av hva som ligger i "arbeidsulykke" har over lang tid vært utviklet gjennom trygdemyndighetenes vedtak, rundskriv og Trygderettens avgjørelser, som tillegges til dels betydelig vekt, jf. eksempelvis Rt. 2000 side 220 på side 228 og Rt. 2005 side 1757 avsnitt 45. I Trygderettens kjennelse 20. februar 2004 i sak 2003/01737 er vist til formuleringer som i Trygderettens kjennelser etter tidligere folketrygdlov ofte ble anvendt for å klargjøre begrepet arbeidsulykke:

"Arbeid på de forskjellige arbeidsplasser vil skje under ulike grader av risiko for hendinger av ulykkeskarakter. Der hvor arbeidet skjer marginalt under forhold nær faregrensen vil små avvik fra normal arbeidsrutine kunne føre til ulykke. Disse avvik kan i handlingsøyeblikket ha virket ubetydelig og vil i ettertid være vanskelig å fastslå. Så fremt et arbeid er utført under forhold nær faregrensen, bør det ut fra en totalvurdering bedømmes om det mest nærliggende er å godta hendingen som arbeidsulykke, dvs. hending av plutselig eller uventet art."

- (35) Det synes også å være oppfatningen i teorien at nettopp for de yrkesgrupper som er særlig risikoutsatt, er det ikke grunn til å stille store krav til det avvik fra det normale som den ytre hendelse må representere, jf. Kjønsstad: Folketrygdloven med kommentarer 1998 side 483 og Øie: Trygderetten og dens rettsanvendelse 1994 side 418.

- (36) Hva som må anses plutselig og uventet vil måtte bedømmes ut fra i hvilken sammenheng hendelsen finner sted. Mens det å skli, falle eller bli dyttet overende, i en rekke sammenhenger har vært ansett tilstrekkelig til å tilfredsstille lovens krav, vil slike hendelser klart nok ligge innenfor rammen for arbeidet til en profesjonell fotballspiller. Dette innebærer en form for relativisering av kravet til ulykkeshendelse. Den ordinære utførelse av arbeidet, herunder sammenstøt med motspillere, vil selv om de fører til skade, normalt ikke kunne anses som yrkesskade. Spørsmålet er hvor vesentlig avviket fra det ordinære må være for at en arbeidsulykke foreligger.
- (37) Det er på det rene at risikoen for skade for en profesjonell fotballspiller er betydelig. Som nevnt faller en vesentlig del av denne risikoen utenfor yrkesskadedekningen, da skaden er et resultat av den ordinære utførelse av arbeid. Det følger av § 13-3 annet ledd sammenholdt med lovforarbeidene og Trygderettens praksis for andre typer arbeidsulykker, at det ikke er grunnlag for å oppstille et krav om et betydelig avvik fra det ordinære.
- (38) Det er framlagt tre nyere avgjørelser av Trygderetten i tillegg til den påankede som gjelder spørsmål om godkjenning av personskader som yrkesskade under profesjonell utøvelse av lagidrett. Den første er en summarisk kjennelse 25. april 2003 i sak 03/01931 etter trygderettsloven § 21 tredje ledd om en fotballkeeper som ble skadd ved fall under redning, hvor Trygderetten stadfestet et avslag på krav om å få skaden godkjent som yrkesskade. I kjennelse 20. februar 2004 i sak 03/01737 ble en profesjonell håndballspiller skadet i kneet etter en takling. Etter anke godkjente Trygderetten kneskaden som yrkesskade da den ble ansett for å ha vært usedvanlig i forhold til hva en profesjonell håndballspiller må akseptere og regne med under normal utøvelse av sin yrkesaktivitet. I kjennelse 4. november 2005 i sak 05/01326 gjennomgikk Trygderetten en rekke avgjørelser fra senere år om idrettskader. Denne praksis oppsummeres slik:

”Slik denne rett oppfatter ovennevnte saker, og den praksis som er etablert, legges det vekt på hvilken risiko det er ved den skadeutløsende aktivitet, i hvilken grad aktiviteten inngår i den skadedes vanlige arbeidsoppgaver, hvilken kontroll vedkommende hadde med situasjonen, involvert hastighet og kraft, om vedkommende faller, og hva skadens art kan fortelle om hendelsesforløpet.”

- (39) Etter min mening er dette en dekkende beskrivelse av de hovedelementer som normalt vil inngå ved avgjørelsen av om det foreligger en arbeidsulykke.
- (40) Jeg går så over til spørsmålet om den ankende parts personskade skulle vært godkjent som yrkesskade.
- (41) Det er uomtvistet at A ble taklet bakfra av en motspiller. I Melding om yrkesskade eller yrkessykdom til folketrygden 28. mars 2003 er skadeforløpet beskrevet slik:

”Skaden skjedde under kamp. Fick en skickelig tackling og en vridning så att jag blev liggande. Efter det fick jag problemer med att gå och springa, även sitta och ligga.”

- (42) Fysioterapeut B, som var til sted og så taklingen, uttalte i en redegjørelse 28. mai 2003:

”Under NM-cupkamp mot Hovding 12.06.02 ble A taklet bakfra under finte med vridningskomponent. I denne anledning fikk han en vridning i ryggen. Han fikk umiddelbare smerter og måtte forlate banen.

....

At en takling på fotballbanen fører til så store plager må sies å være ekstraordinært!”

- (43) Av As udaterte redegjørelse under behandling av klagen framgår:

”Jeg, A, vender m/ballen 180 grader mot høyre og har en rotasjon i hofteleddet under denne vendingen. Da blir jeg taklet på skrå bakfra av en spiller i fart, og han treffer meg i området rundt knærne.”

- (44) Lagkameraten uttalte i skriftlig erklæring 30. september 2003:

”Jeg, C, lagkamerat og kollega av A, kan herved bekrefte at den skaden A pådro seg i cup-kampen mot Hovding 12. juni 2002, har satt han utenfor all form for spill. Skaden oppstod som direkte følge av en ulovlig takling bakfra. Denne typen taklinger er, i henhold til reglene fra Norges Fotballforbund, ulovlige. Slike taklinger kan være, og er i dette tilfellet, ganske farlige. Dette på grunn av den risikoen spilleren utsettes for ved en slik takling. I situasjonen som oppstod på banen ble spilleren, A, taklet bakfra i det han skulle foreta en vending. Jeg kan bekrefte at taklingen var stygg, og av den karakter som ikke bør finne sted på en fotballbane. Det er sjelden slike taklinger finner sted. Men når de først inntreffer blir resultatet, som i dette tilfellet, ulykksalig. ...”

- (45) Uttalelsene er til dels kommet ganske lang tid etter at taklingen fant sted. Jeg har imidlertid oppfattet partene slik at de i hovedtrekk er enige om hendelsesforløpet slik det er beskrevet i det som er gjengitt. På dette grunnlag finner jeg de opplysninger som foreligger, tilstrekkelige til å konkludere med at den hendelsen A ble utsatt for, atskiller seg markert fra spillets ordinære gang, og at den hadde et betydelig skadepotensiale. Skaden må da anses som en arbeidsulykke etter folketryktdloven § 13-3 annet ledd. Trygderettens kjennelse er etter dette bygd på feil rettsanvendelse.
- (46) Anken har ført frem. Jeg finner at den ankende part må tilkjennes saksomkostninger etter tvistemålsloven § 180 annet ledd jf. § 172 første ledd. A har hatt fri sakførsel for Høyesterett. Han må imidlertid tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten. Omkostningsoppgaven er på 164 000 kroner, hvorav 120 000 kroner utgjør salær. Det er ikke reist innsigelser mot oppgaven. Jeg finner at den kan legges til grunn.
- (47) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Trygderettens kjennelse 12. november 2004 er ugyldig.
2. I saksomkostninger for lagmannsretten betaler staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet til A 164 000 – etthundreogsekstifiretusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.

- (48) Dommer **Endresen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (49) Dommer **Bruzelius:** Likeså.
- (50) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (51) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (52) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Trygderettens kjennelse 12. november 2004 er ugyldig.
2. I saksmkostninger for lagmannsretten betaler staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet til A 164 000 – etthundreogsekstifiretusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.